

de vrije wandelaar

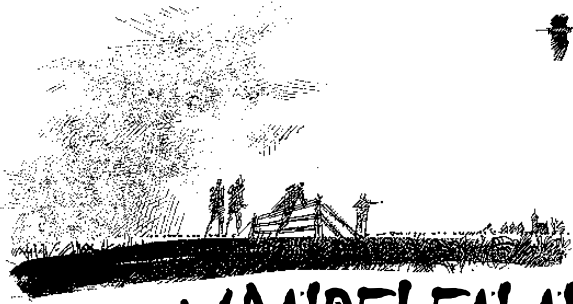
17^e jaargang nr 56 september 2010
vereniging nemo - overbrakerpad 2 - 1014 az amsterdam

19 SEPTEMBER 2010

**BRETTEN
WALKABOUT**

**THEATERWANDELING
OP ZOEK NAAR DE MYTHEN
VAN DE BRETTEN IN AMSTERDAM-WEST**

WWW.BRETTEN.NL

WANDELEN NAAR HET VERLOREN LAND

Op zoek naar het Verloren Land

Het natuurlijke en historische landschap is bijna vergeten en op de meeste plaatsen verloren. In de marges van het (stads)landschap en het achterland ligt dit verloren landschap nog zichtbaar aan de oppervlakte. Wandel mee met Nemo naar het verloren land via onbekende voetpaden: sluiptwegen, grasdijken, achterommetjes, boerenerven, jaagpaden, kerkepaden, vrijerslaantjes en schapendriften. Onverharde voetpaden zijn de verhaallijnen naar de oorsprong van het landschap. De wandelaar wordt een tijdsreiziger naar de geheimen van het landschap.

-Wie is Nemo?

Nemo is geen science center, maar sinds 1988 de enige vereniging in Nederland voor wandelaars die houden van struinen en pionieren in de natuur. Struinen is niet alleen de gezondste manier van (traag) voortbewegen, maar ook de meest aardse manier van kijken en beleven: stapsgewijs en buiten de gebaande paden, op zoek naar de sporen van "het verloren land".

-Wat doet Nemo?

- * Het hele jaar door dagwandelingen, natuurexcursies, wandelweekends en wandelweken
- * Wandeltheater en verhalenwandelingen (wandelen gecombineerd met mythen en theater)
- * Werken in het groen en het ambachtelijk verwerken van groenproducten
- * Acties voor het behoud en aanleg van voetpaden
- * Tijdschrift de Vrije Wandelaar e.a. publicaties
- * Natuurlijk eten met Nemo (wandelen en daarna eten en verhalen vertellen in de Braeck)
- * Aanbod van vrijwilligerswerk, maatschappelijke stages en reïntegratie/reactiveringstrajecten.

-Waar is Nemo?

Natuurcentrum de Braeck

Nieuwe Westerpark
Overbrakerpad 2
1014 AZ Amsterdam
tel. 020-6817013
www.struinen.nl
voetpaden@gmail.com

Natuurcentrum Nemoland

Miedzylesie (Ramberg) 5
58-512 Stara Kamienica
Reuzengebergte Polen
tel. 0048-757693605
www.nemoland.org
nemoland@op.pl

- * **eindeloos wandelen en struinen**
- * **natuurexcursies en natuurlijk eten**
- * **mythisch wandeltheater**
- * **acties voor onverharde voetpaden**
- * **werken in het groen**

"Niemand mag hier komen"

Nemo is Latijn voor 'niemand'; zo heet elke wandelaar die zich laat verrassen door het toeval en zijn grenzen overschrijdt in het land van bordjes en prikkeldraad. Net als Odysseus, de stripfiguur Little Nemo en Captain Nemo van Jules Verne, wordt hij een ontdekkingsreiziger naar het Verloren Land; het grenzeloze niemandsland waar 'niemand' mag komen, te voet naar een onbekende horizon...

Wandelaars horen bij het landschap

Onverharde voetpaden zijn niet alleen belangrijk voor wandelaars; ze zijn ook een ecologische (verbinding) zone. Door het wandelen blijven paden behouden en worden natuurwaarden beschermd. Voetpaden horen bij het cultureel erfgoed; door te wandelen lees je de geschiedenis en de verhalen van het landschap en de mensen die er liepen. Wandelen houdt de verhalen levend en scheidt nieuwe verhalen. Een landschap zonder voetpaden en (wandel)verhalen verkommert als een mens zonder geheugen...

Natuurcentrum de Braeck

Het centrum van Nemo ligt midden in het nieuwe Westerpark, op het terrein van de Schooltuinen; tussen de Kinderboerderij, de Waternatuurtuin, Volkstuinen Nut&Genoegen en Begraafplaats Barbara. Het is een prachtig gebouw met een grote bostuin. Nemo gebruikt de ruimte niet alleen als kantoor, maar ook als activiteitscentrum voor groenliefhebbers en startpunt van wandelingen. De geheimzinnige tuin met de 'verhalenpoel' biedt de inspiratie van het Nemo Wandeltheater voor verhalen over Uko van Okesdorp, de watergeest Swawa, luthof Soelen en herberg de Bretten.

Nemoland Polen

In het Reuzengebergte ligt Nemoland, het centrum van Nemo. Juist in Polen, omdat Polen staat voor het mooiste en onbekendste wandelland van Europa. Omdat Polen eeuwenlang het "verloren land" van Europa was, vergeten, van de kaart geveegd, laat het landschap zich lezen als een prachtig verhaal en zijn wandelaars welkom om dit wonderlijke Polen te ontdekken. Natuurcentrum Nemoland is een prima startpunt van wandelingen en je kunt er overnachten op een landgoed van 32 ha. met uitstekende voorzieningen, voor groepen en individuele gasten..

“HET VERLOREN LAND VAN UKO”

De verhalenwandeling begint in de oude “Herberg de Bretten” bij de Seineweg aan de Haarlemmervaart, bereikbaar via het fietspad tussen station Sloterdijk en Seineweg. Hier begint de wandelroute terug in de tijd via de oude Tol naar het enig overgebleven stukje Spaarndammerdijk uit de 13e eeuw. Passeer een dramatische dijkdoorbraak met drenkelingen en volg het spoor terug naar de legendarische Friese krijger Uko, de eerste bewoner van dit gebied en stichter van Osdorp. Ontmoet de mysterieuze veervrouw en de Tijdgeest op de Toverberg. Passeer de sjamaan in de onderwereld en betreed het slagveld waar, dankzij de godin Baduhenna, de vrije Friezen ooit de Romeinen overwonnen. Aan het einde van de tijdreis verwelkomen Uko en zijn watergeesten de deelnemers met een magische gift in de nomadentent

EEN REIS TERUG IN DE TIJD

Het gebied tussen de Haarlemmerpoort en Halfweg (nu Amsterdam West/Nieuw West) was vroeger het grensgebied tussen Kennemerland en Amstelland. Het was een ruige wildernis waar niemand durfde te komen. Duizend jaar geleden liep daar de eerste man rond. Zijn naam was Uko, en het dorp dat hij stichtte was Okesdorp (“Uko’s dorp”, later verbasterd tot Osdorp en Hoekenes). Het landschap zag er toen totaal anders uit dat van vandaag. Iedereen is vergeten hoe dat land van Uko er toen uitzag, maar het is er nog wel. Dat oude vergeten landschap leeft nu een verborgen leven, met tal van vergane verhalen en de natuurelementen die dit landschap vormden zijn nog steeds zichtbaar. Tijdens het wandelevenement Bretten Walkabout gaan we op zoek naar Uko en naar zijn verloren land, dat eigenlijk nog steeds aanwezig is onder het huidige landschap. Op het eind van de tocht ontmoeten we Uko zelf. Maar voor het zover is moeten we eerst nog door de geschiedenis terugreizen, een tocht vol belevenissen...

PROGRAMMA

Op zondag 19 september 2010 organiseert Nemo vereniging van vrije wandelaars samen met de Stadsdelen West en Nieuw-West, de Bretten Walkabout: een wandeling voor jong en oud met onderweg theater over de oorsprong van de Bretten en de eerste mensen die er woonden. Je kunt meedoen met een begeleide wandeling of op eigen gelegenheid wandelen. Het is gratis en inschrijven is niet nodig.

route&info: www.bretten.nl

• Wandeltheater: Het verloren land van Uko (2 km)

Een verhalenwandeling met onderweg zeven theaterinstallaties, tussen Seineweg en Lange Bretten. Start: 14 – 16 uur “Herberg de Bretten” langs het fietspad bij de sportvelden Spieringhorn tussen NS Station Sloterdijk en Seineweg.

• Begeleide Brettenwandeling (12 km)

Start: 12 uur onder de Haarlemmerpoort: via het Westerpark, de Bretten en het Geuzenbos naar Halfweg, met halverwege het Nemo Wandeltheater. Onderweg veel aandacht voor cultuur en natuur.

• Individuele Brettenwandeling

Op eigen gelegenheid wandelen door de Bretten vanaf meerdere vertrekpunten met onderweg het Nemo Wandeltheater tussen 14 en 16 uur.

Startpunten en afstanden naar Halfweg:

- * Haarlemmerpoort: 12.5 km. (tram 3, bus 18/21/22)
- * NS Station Sloterdijk 8 km. (metro 50, tram 12)
- * Seineweg bij Haarl.rweg 7 km. (bus 80/19/21/192)
- * Australiëhavenweg bij Haarl.weg 5 km. (bus 21/192)
- * Halfweg eindpunt (terug of verder met bus 80)

Go Walkabout!

Oorspronkelijk is de 'walkabout' de zwerftocht van de Australische Aboriginals naar de "Droomtijd", de wereld van de vooroudergeesten, via "Songlines", de mythen en liederen over de oorsprong van het landschap en de mens.

Ook in Amsterdam zijn voor de wandelaar de ontstaansmythen nog zichtbaar in het landschap, als je de (voet)sporen van de oude verhalen volgt...

Waarom Walkabout?

Geen landschap in Nederland is meer vernield dan het westen van Amsterdam. Het grootste deel van het historische (middeleeuwse) landschap is compleet vernietigd door de uitbreidingen van Schiphol, havens, snelwegen, industrieterreinen, recreatiegebieden en verstedelijking. En nog steeds wordt het landschap aangetast, door bijv. havens bij Ruigoord, de Westrandweg en industrieterreinen in de Lutkemeer. Veel restanten van het historische landschap zijn echter behouden gebleven in het Westerpark, de Bretten en uitgebreid met nieuwe natuurgebieden (Geuzenbos, Tuinen van West). Door het vertellen van oude verhalen en ze te beleven tijdens wandelingen wil Nemo met de Walkabout opkomen voor het behoud en de versterking van de unieke natuur- en cultuurwaarden van dit gebied.

Het evenement wordt georganiseerd door wandelorganisatie Nemo en mede mogelijk gemaakt door de stadsdelen Amsterdam West en Nieuw West.

Waar/wat is de Brettenscheg?

Amsterdam bezit een netwerk van groene ecologische zones die 'scheggen' worden genoemd. De scheggen (Brettenzone, Amstel, Diemerscheg, Waterland, Amsterdamse Bos) zijn verbonden met oevers, parken en groene rafelranden. Deze groene verbindingen hebben niet alleen een ecologische en recreatieve functie, maar functioneren ook als 'verhalennetwerk', omdat in deze zones de ontstaansgeschiedenis van het landschap nog zichtbaar is.

De Brettenscheg (ook wel Westrandscheg genoemd) is een groene ecologische zone vanaf de Haarlemmerpoort door het Westerpark en de Bretten, naar Spaarwoude, Spaarndam en de duinen van Velsen. De zone is een groene buffer tussen de oprukkende stad, en verbindt talloze waardevolle historische en natuurrijke landschapselementen, zoals het Westerpark (cultuurpark en natuurpark), vier volkstuincomplexen, restanten van de middeleeuwse Spaarndammerdijk, nieuwe natuurwildernis (Lange Bretten en Geuzenbos), oude dorpen (Sloterdijk, Halfweg, Spaarwoude, Spaarndam) en de Stelling van Amsterdam. Er zijn echter veel knelpunten, zoals de onderbreking bij Teleport rond NS Sloterdijk, de cityvorming bij Halfweg, het gebrek aan onverharde wandelpaden, de moeilijke bereikbaarheid vanaf Geuzenveld, de geplande Westrandweg, overlast van crossmotoren en de afsluiting van het grootste deel van de Lange Bretten als graasgebied. De stadsdelen West en Nieuw West werken samen om het gebied aantrekkelijker maken..

Het mythische verleden van Amsterdam

Heel vroeger was de veenwildernis tussen de duinen van Kennemerland en de rivieren van Amstelland een levensgevaarlijk onland, een veenmoeras waar geen mens durfde te komen. Mensen woonden veilig op de zandruggen langs de kust of de rivieren. Ze wisten zeker dat het niet pluis was in het veen: in de diepe veenpoelen woonden vooroudergeesten en natuurwezens, feeën, geesten, demonen. Regelmatig brachten ze offers in het moeras om de geesten gunstig te stemmen. Ze geloofden dat de poelen de toegang waren tot de onderwereld en in het najaar, opende de onderwereld zich en verschenen de geesten in de bovenwereld. Met veel kabaal werden de geesten verjaagd (ons vuurwerk). In het voorjaar waren de poelen juist de bron van nieuw leven en vruchtbaarheid. Er werden optochten gehouden met beelden van vruchtbaarheidsgoden, waarbij iedereen verkleed was (ons Carnaval). Vanaf de 10e eeuw worden de moerassen droger en de mensen gingen de veengebieden ontginnen om er akkers en weilanden van te maken. Zo ontstonden dorpen als Sloten, Osdorp en Diemen die veel ouder zijn dan Amsterdam. Vanaf de 12e eeuw kwamen er rampzalige stormen en overstromingen. Het meeste ontgonnen land verdween in de golven (huidige IJ-polders, Haarlemmermeer, IJsselmeer), ook omdat het land door de ontginningen was ingeklonken en veel lager lag.

Omdat de keizer eigenaar was van alle woeste gronden (het wildernisregaal), liet hij door zijn leenheren (graven van Holland en de bisschop van Utrecht) dijken bouwen tegen het woeste water (en de geesten), de Spaarndammerdijk. En hij wilde de vrije Friezen onderwerpen en bekeren. Maar er kwamen steeds meer stormen waardoor de dijken doorbraken. Veel mensen geloofden dat de overstromingen de wraak waren van de demonen omdat ze verdreven waren uit het moeras door de mensen die alles in cultuur brachten en kerken bouwden op plaatsen waar vroeger geesten en demonen werden vereerd. In 13^e-eeuwse kronieken staat een spannend verhaal over een watergeest. Volgens de mensen uit de streek waren de huidige Bretten de eerste plek waar de pioniers zoals Uko zich vestigden en de laatste plek waar een watergeest leefde. De boeren uit de buurt vereerden de watergeest omdat zij ervoor zorgde dat de graaf verjaagd werd en de aarde vruchtbaar bleef. Tijdens de WALKABOUT beleven we dit magische middeleeuwse landschap opnieuw als wandeling en theater.

NEMO WANDELWEEKENDS EN WEKEN

oud/nieuwweek Brinkheurne Achterhoek

28 december 2010 - 2 januari 2011

Wandelen door de Achterhoek naar het nieuwe jaar. Zes dagen wandelen vanuit een prachtige locatie in de Brinkheurne, niet ver van Winterswijk. De Brinkheurne is het kleinste buurtschap van Winterswijk, bij de Duitse grens met een kleinschalig niet verkaveld boerenlandschap, landgoederen, bossen en meanderende beekjes. Elke dag wandelingen van 20 en 15 km., deels over LAW het Scholtenpad, oude spoorlijnen en het Kommiezenpad. Vroeger speelde de Brinkheurne een belangrijke rol in de smokkelroute tussen Winterswijk en het Duitse Oeding. Hier loopt nu het Kommiezenpad. In Winterswijk is er de Mondriaan-wandeling. Piet Mondriaan heeft hier zijn jeugd doorgebracht en veel geschilderd.

Di 28 dec: Brinkheurne, het Buskersbos.

Woe 29 dec: Woold en Achterwoold, het Kommiezenpad in Duitsland.

Do 30 dec: buurtschappen Ratum en Huppel. Landgoed Dottinkrade.

Vr 31 dec: Kotten en het Woold. Watermolenroute.

Za 1 jan: buurtschappen Winterswijk.

Zo 2 jan: Zandpaden Woold, naar pannenkoekenboerderij de Harmienehoeve. Bagage wordt vervoerd.

Ledenprijs: 230 euro. Inclusief: alle overnachtingen, vol pension, bagagevervoer, begeleiding, routekaartjes. Exclusief: Nemobus, lunchpakket 1e dag, warme maaltijd laatste dag. Overnachten op 4-persoons kamers. Huishouden doen we gezamenlijk. Nemobus retour: 35 euro (beperkt plaats). Ophalen Winterswijk NS op 28 december: 5 euro

Gastboerderij De Zonnebloem bij Winterswijk is een bijzondere plek. Al in 1632 stond hier een boerderij en vanaf 1783 werd dit land bewerkt door de zoons en dochters van de familie Te Voortwis. Generatie op generatie groeiden het landgoed en de boerderij uit tot wat het nu is: een vriendelijk groen eiland buiten de tijd. Het labyrint met de oude eik, het prachtige natuurspad met houtwallen, de kikkerpoel, de krachtige steencirkel, het gastenverblijf, de schitterende cursussen en meditatieplaatsen, de schapen en paarden en natuurlijk de uitgestrekte bossen en velden... Halverwege de jaren '80 ging 'de Zonnebloem' langzaam vanuit de gangbare naar een ecologische bedrijfsvoering. Het gaat om mens-, dier-, natuur-, en milieuvriendelijk ondernemen. De weidegrond van de boerderij wordt gebruikt voor hooiwinning en het weiden van paarden en schapen. Op het bouwland wordt veevoer verbouwd voor biologische veebedrijven in de omgeving. De groepsaccommodatie het Zonnehuis heeft een woonkamer met serre, een professionele keuken en verschillende meerpersoons slaapkamers. Rondom het huis zijn al prachtige ommetjes te wandelen

oud/nieuwweek Nemoland Polen

26 december 2010 - 2 januari 2011

Oud en Nieuwjaar vieren op het platteland van Polen? Weg van de herrie van vuurwerk en drinkgelach. Proef het stille platteland in hartje winter, waar het nog echt donker is. Nemo organiseert alweer voor de 6e keer een oud/nieuwweek in Nemoland Polen. Deelnemers kunnen kiezen uit het volgende programma: begeleide wandelingen rond Nemoland, bezoek aan de stad Jelenia Góra, eten bij boeren in de omgeving, gecombineerd met een wandeling of langlaufen rond Jakuszyce (waar je skies kunt huren). Als het weer het toelaat maken we kampvuur. We overnachten in het woonhuis. Daar zijn verschillende slaapkamers, een slaatzolder en een warme douche. Het huis is centraal verwarmd (cv op houtkachel). Er zijn ook andere (onverwarmde) slaapmogelijkheden op het terrein. Begeleiding: Margreet Spruyt en Mathilde Andriessen.

Reissom: 295 euro. Incl: overnachtingen (op 2 pp kamer), alle maaltijden, drankjes (alcohol apart afrekenen), begeleiding.

Nemobus (beperkt plaats): 75 euro enkele reis. Vervoer ook mogelijk per trein.

Wandelweekend Achterhoek

19 – 20 maart 2011

2 dagen wandelen vanuit een hotel in het dorp Winterswijk. 'Winterswijk ligt in de achterste hoek van een gebied dat op zich al de Achterhoek heet', zei Gerrit Komrij, zelf geboren Winterswijker.

Het 'Nationaal Landschap' rond Winterswijk is een voortdurende afwisseling van akkers en weiden, houtwallen en bossen, diep ingesneden beekjes, schilderachtige boerderijtjes en statige boerderijen van Scholtenboeren. Samen vormen deze elementen het prachtige coulissenlandschap dat zo kenmerkend is voor Winterswijk.

De wandelingen zijn elke dag 15 km. Zaterdag door de buurtschappen Ratum en de Brinkheurne. Zondag door buurtschap het Woold. Langs de Slingebeek en door het Bekendelle. Vervoer met Nemobus (35 euro) of met OV. Het hotel ligt dichtbij het station van Winterswijk. Reissom: v.a. 69 euro inclusief overnachting met ontbijt en lunchpakket, begeleiding en routekaartjes. Begeleiding: Mathilde Andriessen. Exclusief: lunchpakket 1e dag, warme maaltijden, consumpties en vervoer. Meer informatie bij Mathilde op het Nemokantoor (020-6817013) of vraag de folder.

*Reisvoorwaarden zie
<http://nemo.pz.nl/reisvoorwaarden.html>*

Natuurlijk eten bij Nemo!

Biologische/vegetarische maaltijden met natuurexcursie

Welkom in de Nemokeuken op vrijdag! Chef kok is Andreas van Elburg, bekend van de Nemosoepen na de wandeling Combinatie natuurexcursie en maaltijd € 10,- (je kunt ook komen eten zonder excursie € 8) vooraf reserveren.

Start: Nemocentrum op de Schooltuinen De natuurexcursies worden gegeven door de biologen Arend Wakker, Evert Pellenkoff of Albert Delfos

Vrijdag 24 september 17.30 uur

Maaltijd bij Nemo 19 uur
Natuurexcursie met Arend Wakker
Herfstgroen en herfstgroenten. Waarom wij groenten eten en waarom dat meestal groen is. We gaan herfstplanten zoeken in de marge van het Westerpark.

Vrijdag 8 oktober 17.30 uur

Maaltijd bij Nemo 19 uur
Natuurexcursie met bioloog Albert Delfos
Planten kunnen niet lopen. Over afweerstoffen, giften en zaden.

Vrijdag 15 oktober 17.30

Natuurexcursie met Arend Wakker
Maaltijd bij Nemo 19 uur
Paddenstoelen in de soep en in de natuur. Natuurlijk gaan we zo veel mogelijk paddenstoelen zoeken in het Westerpark. Maar ook wordt er een licht geworpen op het bizarre sexleven van schimmels. Na afloop paddenstoelen op het bord?

Vrijdag 12 november 17.30 uur

Natuurexcursie met Arend Wakker
Maaltijd bij Nemo 19 uur
Op weg naar de kortste dag, de strijd om licht en leven in de natuur. In deze korte en donkere dagen krijgen de planten het moeilijk. Hoe overleven zij? We gaan een aantal voorbeelden zien van overleving.

Vrijdag 25 februari 16 uur

IJsvogelavond
Maaltijd bij Nemo 18 uur
Inwijding ijsvogelwand. Presentatie en excursie door Evert Pellekoff

NATUUREXCURSIES

Vrijdag 1 oktober

BURLENDE EDELHERTEN OOSTVAARDERSPLASSEN

Vooraf het geluid van de burlende mannetjes herten is indrukwekkend. wandeling ca 6 km, met Mathilde. 15 euro. Vertrek Nemobus Amstelstation. 16 uur. Terug om ca 21 uur.

Zaterdag 30 oktober

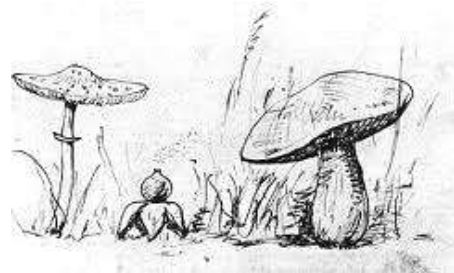
NACHT VAN DE NACHT

Avondwandeling met bioloog Albert Delfos. Alles over het nachtleven. Wat kruipt er op de bomen? Waar staan de planeten? Wat vliegt er 's nachts? Om 20 uur voor het voormalige stadsdeelkantoor in het Westerpark. Neem een zaklantaarn mee.

Zaterdag 22 januari

VOGELWANDELING OOSTVAARDERSPLASSEN

met Evert Pellenkoff. Veel wintervogels: eenden, ganzen, roofvogels en misschien de zeearend? Met de Nemobus, vertrek 10 uur Amstelstation, 15 euro Verrekijker meenemen.

NATUUREXCURSIES IVN & NEMO

Zondag 2 september met Arend Wakker
Amstelpark. De Japanse tuin, symboliek en gevoel in de natuur. Om 14 uur bij de Hoofdingang (slagboom) Amstelpark aan de Europa Boulevard

Zaterdag 28 september met Gert Snoei.

In en rond het Westerpark. Om 10.30 uur voor het voormalige stadsdeelkantoor in het Westerpark

Zaterdag 2 oktober met Arend Wakker

Javaeiland. "Stadsnatuur. Natuurexcursie langs de tuinen en kaden van het Java-eiland. Om 16 uur op de kop van het Java-eiland.

Zondag 3 oktober, ook met Arend Wakker. Een natuurexcursie langs de bomen in het Flevopark. Start 14 uur bij de ingang van het Flevoparkbad.

Zaterdag 6 november, met Arend Wakker.

Natuurgebied De Bretten in Amsterdam-West Een tocht langs de Schotse Hooglanders en andere wilde beesten. Om 12 uur bij het parkeerterrein aan de Australiehavenweg, hoek Haarlemmerweg.

Zondag 7 november, met Arend Wakker

Amstelpark. "Herfstkleuren en zaden". Om 14 uur bij de hoofdingang aan de Europaboulevard.

Nemocentrum wordt natuurcentrum

Het centrum van Nemo op het terrein van de Schooltuinen in het nieuwe Westerpark, in de voormalige dienstwoning van meester Bert Ydema, heeft zich ontwikkeld van een stoffig verenigingskantoor tot een levendig natuurcentrum. Het centrum is niet alleen het startpunt van natuurwandelingen door het Westerpark en de Bretten naar de groengebieden rond de Sloterplas, oud-Osdorp en Spaarnwoude, maar ook een centrum voor natuurverhalen, natuureducatie, eetnatuur en werken in het groen. In het kader van de reïntegratie- en activeringstrajecten van DWI wordt gewerkt in de bostuin van Nemo, en worden in de schooltuinen en in het Westerpark natuurpaden, moestuinen en zelfs ijsvogelwanden aangelegd. Regelmatig zijn er natuurexcursies gecombineerd met maaltijden, waarbij vaak wilde planten gegeten worden die onderweg gevonden zijn. Via het Wandeltheater brengt Nemo mythen en legenden tot leven over het ontstaan van het landschap en de (magische) invloed van natuurelementen. Zo wordt het ontstaan van het Westerpark-landschap verbonden met de historische verhalen over Uko van Okesdorp, de eerste ontginning van het gebied en zijn watergeest Swawa. Ook wordt de vergeten geschiedenis van de luthoven (Soelen, Bretten, Geuzenveld) uitgebeeld in de vorm van muziek- en theateervoorstellingen voor kinderen en volwassenen. Thema is "het Verloren Land", het (grotendeels) verdwenen historische en natuurlijke landschap, dat via theater, spel, educatie en wandelen zichtbaar en beleefbaar wordt. Al deze activiteiten komen dan ook voort uit de 'verhalenpoel' van de Braeck in de bostuin van Nemo. Het Wandeltheater wordt gevormd door professionele theatermakers en vormgevers in het kader van de 'blijf aan de bal-regeling' voor tijdelijk werklozen. Nemo zoekt samenwerking met andere gebruikers van het 'natuurpark' in het Westerpark, zoals de waternatuurtuin, de schooltuinen, de natuurspeeltuin, de kinderboerderij en de buurtboerderij om de verschillende natuuractiviteiten in het gebied beter op elkaar af te stemmen en het natuurpark bekender te maken in de buurt.

De nacht van de nacht: voor een donkerder Nederland

Nemo nachtwandeling zaterdag 30 oktober
Avondwandeling met bioloog Albert Delfos. Alles over het nachtleven. Wat kruipt er op de bomen? Waar staan de planeten? Wat vliegt er 's nachts? Om 20 uur voor het voormalige stadsdeelkantoor in het Westerpark. Neem een zaklantaarn mee.
Op zaterdag 30 oktober vindt voor de vijfde maal de Nacht van de Nacht plaats. Duizenden lichten gaan dan uit en er zijn nachtactiviteiten voor publiek in alle provincies. De Nacht van de Nacht is bedoeld om aandacht te vragen voor de schoonheid én de functie van de duisternis, die steeds meer onder druk staat door de alsmaar toenemende verlichting.
zie www.nachtvandenacht.nl

Werkgroep PR voor vereniging Nemo

Tijdens de laatste ledenvergadering is een werkgroepje ontstaan (Ineke, Rita, Martin, Margreet) dat nagedacht heeft over de PR van Nemo. Aanleiding was de sterk verminderde deelname aan de wandelingen, de afname van het aantal leden en de gecancelde weekends en oud/nieuwweken. De werkgroep concludeerde dat de terugloop van leden en deelnemers komt door het grote aanbod van wandelingen en wandelarrangementen elders op Internet. Mensen hebben Nemo minder nodig om wandelmaatjes te vinden. Veel (ex)Nemoleden organiseren zelf wandelingen buiten Nemo om. Ook de actiesfeer van Nemo trekt weinig mensen meer en veel Nemoleden hebben een voorkeur voor kortere wandelingen. Aan de andere kant breidt Nemo flink uit met de activiteiten van het Nemo-natuurcentrum in het Westerpark en in het Poolse Reuzengebergte. De kernactiviteiten van Nemo zijn dus aan het veranderen, waardoor het draagvlak van Nemo versterkt wordt. Maar de vraag is hoe dit tot uitdrukking komt in de publiciteit; de website, het logo en de folders. Hoe kun je de verschillende doelgroepen het beste bereiken? De werkgroep heeft een lijst aanbevelingen opgesteld en die worden nu verder uitgewerkt. Intussen kiest Nemo voor minder weekends en meer korte wandelingen op zondag. De natuuractiviteiten in het Westerpark en in Polen worden verder uitgebreid. De evenementen die Nemo organiseert, zoals de Bretten Walkabout en het Crossroads Festival in Polen, worden steeds belangrijker. Daarbij is professionele publiciteit onontbeerlijk.
In dit kader is ook de vereniging aan het veranderen, en dat heeft grote gevolgen voor de publiciteitsmiddelen. De vereniging Nemo wordt veel meer een werkvereniging van participanten en Nemovrienden die de 2 natuurcentra ondersteunen, dan alleen een vereniging van deelnemers.

Korte wandelingen

Op maandag- en donderdagmiddag organiseert Nemo korte begeleide wandelingen in Amsterdam voor mensen die hun conditie willen opbouwen, of die gewoon van wandelen houden maar geen lange dagtochten aankunnen. De wandelingen zijn heel afwisselend. Soms een rondwandeling vanuit het Nocentrum in het Westerpark, maar ook wordt een startpunt afgesproken in de stad bv bij het Vondelpark of Flevopark. Het zijn stadswandelingen met het accent op natuur en cultuur.
Start om 13.30 of 14 uur op de afgesproken plek. Duur tot ca 16 uur. Rustig tempo.
Begeleiding op maandagmiddag: Margreet Spruyt, en op donderdagmiddag: Ton Verkroos
Extra begeleiders zijn welkom zodat we een pool van begeleiders hebben en we kunnen uitbreiden naar meerdere dagdelen. Bel Nemo 6817013 Mathilde Andriessen als je meewilt wandelen of interesse hebt om te begeleiden.

NEMO BOUWT IJSVOGELWAND

Nemo bouwt in de Nemotuin en de schooltuinen ijsvogelwanden. De eerste wand met 2 nesten is klaar. Verstopt in de bosjes ligt de verticale lemen wand in de Nemopoel. Gelukkig wordt de ijsvogel nog steeds gesignaleerd, ook in de poel, dus ze hebben zeker de winter overleefd. De 2e wand met de nesten wordt komende winter aangelegd, op het terrein van de schooltuinen, er loopt een direct pad naar toe vanaf de Nemotuin. Andreas, tevens de kok van de vrijdagmaaltijden en de Nemosoep op zondag, is ook nog eens specialist (geworden) in het bouwen van een Ijsvogelwand. Op basis van boeken, artikelen, video's en adviseurs, zijn we aan de slag gegaan.

De ijsvogel is één van de mooiste maar ook meest kwetsbare vogels van Nederland. Zijn moeizame overleving tijdens strenge winters en zijn specifieke broedwijze hebben deze soort vaak met uitsterven bedreigd. De Ijsvogel broedt uitsluitend in diep uitgegraven holen in steile oevers langs visrijk water.

De wetenschappelijke naam van de ijsvogel is *Alcedo atthis*, dit betekent letterlijk : Halcyon uit Attica. Het was de naam voor een vogel die broedde op de toppen van de golven, voor deze vogel zouden de goden de wind en zee kalmeren. Over de oorsprong van de Nederlandse naam van de ijsvogel bestaan verschillende theorieën. Zo wordt wel beweerd dat de ijsvogel zijn naam kreeg omdat hij in de winter vaak gezien werd bij een wak in het ijs, om daar een visje te kunnen vangen als het overige water dichtgevroren was. Waarschijnlijker is dat de naam is afgeleid van het germaanse Eisenvogel, ofwel 'ijzeren vogel' wat slaat op het blauw van de rugveren van de ijsvogel. Later is deze naam verbasterd tot ijsvogel, waarschijnlijk in combinatie met de eerste theorie. Ijs is echter de grootste vijand van deze mooie vogel, als het water dichtgevroren is kan hij geen visjes meer vangen, waardoor zijn vetreserves afnemen. De stuitklier waar-
meed hij zijn veren waterdicht houdt, gaat dan minder goed werken. Hierdoor zullen uiteindelijk zijn veren teveel water opnemen bij een duik in het ijskoude water. In een strenge winter sterven dan ook veel ijsvogels, het aantal kan dan met meer dan de helft teruglopen.

De ijsvogel valt op door zijn opvallende kleuren, de borst is oranje tot roestbruin, de rug is prachtig blauw, met in het midden een lichtblauwe, bijna fluorescerende streep, die hem een aantal schitterende bijnamen heeft gegeven zoals de vliegende edelsteen. Ondanks deze opvallende kleuren is het toch vaak moeilijk een ijsvogel te ontdekken als hij niet in het volle zonlicht zit, hierdoor kan namelijk de blauwe kleur vrijwel wegvallen. Zijn oranje/bruine borst maakt hem vanaf de voorkant moeilijk zichtbaar in de herfst, als hij tussen de bruine bladeren op een takje naar een visje loert. Een volwassen exemplaar is iets kleiner dan een spreek en meet van kop tot staart ongeveer 16 tot 17 cm. Wat opvalt is een relatief grote snavel, tussen de 3,5 en 4,5 cm. Het gewicht van een ijsvogel varieert van 36 tot 42 gram, dit is mede afhankelijk van de conditie van de vogel. Zijn staartje is zeer kort en is bijna niet als staart herkenbaar, toch is een ijsvogel een zeer behendige vlieger, die met een snelheid van wel 50 km/uur tussen de bomen door schiet.

Acties voor het Fort Benoorden Spaarndam

Nemo heeft samen met lokale actiegroepen actie gevoerd tegen de plannen om in het Fort Benoorden Spaarndam een bungalowpark te bouwen. Aanleiding was het evenement de Walkabout in 2009, toen Nemo in het fort een theatervoorstelling organiseerde. Een bungalowpark zou de natuur- en cultuurwaarden van het fort en hele omgeving voorgoed vernietigen. Eerst was het idee om de Walkabout dit jaar weer in het fort te organiseren als een manifestatie tegen het bungalowpark. Nemo wilde daarbij ook alternatieve plannen voor het fort aanbieden. Daarbij raakt Nemo in conflict met actievoerders die deze plannen en het evenement niet wilden ondersteunen. Nemo heeft zich daarom teruggetrokken uit de acties en besloten om het evenement de Walkabout dit jaar in de Bretten te organiseren. De acties tegen het fort gaan intussen door. Zelfs de minister heeft bezwaren, maar de provincie steunt Recreatie NH door dik en dun om het bungalowpark te bouwen.

Lustplaats Soelen leeft!

Dichtbij het Nemo-centrum lag de voormalige lustplaats Soelen van de koopman Christoffel Beudeker (1676-1756). Nemo heeft een boek gevonden uit 1723 met een groot lofdicht op Soelen door Claes Bruin. Bij dit gedicht vermeldt Beudeker veel historische gegevens over de streek. Alle herinneringen aan het landgoed Soelen zijn nu verdwenen, alleen de perceelsgrenzen zijn nog zichtbaar. Tijdens de Dag van het Park, de Avondvierdaagse en de Open Dag van de Schooltuinen heeft het Nemo-Wandeltheater de geschiedenis van Soelen en het tragische levensverhaal van Beudeker gepresenteerd in de vorm van een theaterwandeling, vooral dankzij de geweldige inzet van Laurindo, Laura, Christian, Margreet, Mathilde en Willie. Aan de hand van het boek jaar gaat Nemo het programma over Soelen verder uitwerken en op de locatie van het lusthof de geschiedenis zichtbaar maken; ook voor kinderen en bezoekers van de schooltuinen.

Thema is de eeuwige tegenstelling tussen de bewust aangelegde en aangeharkte natuur (van lusthof tot het huidige park en de moestuinen) en de wilde woeste natuur van de veenpoel in de bostuin van Nemo.

De poel is dan symbool voor "het verloren land": de onbewuste verborgen en verdrongen natuurkrachten; Beudeker versus de watergeest Swawa.

Burlende edelherten

Avondwandeling vrijdag 1 oktober.

Amstelstation 16 uur, terug ca 21 uur, 15 euro.

De Oostvaardersplassen worden beheerd door Staatsbosbeheer. Het beleid is dat je na zonsondergang niet meer in het gebied mag zijn. Zeker in de bronsttijd zijn ze zeer streng. De herten gaan pas in de schemering actief burlen. Op 1 oktober gaat om 19.18 uur de zon onder. Daarom vertrekken we om 16 uur van het Amstelstation, we wandelen van 17 - 19 uur door het gebied, met uitzichtplekken over de graslanden waar de herten, maar ook vele runderen en konikpaarden grazen. Daarna gaan we met het busje naar een plek buiten het natuurgebied, waar je de herten vooral goed kunt horen. 'Burlen', zo noemen we het geluid dat de herten (mannelijke) maken. Het is vaak al vanaf eind augustus te horen. Echte bronst is er dan nog niet maar de herten proberen hun stem uit. Herten trekken soms vele kilometers weg van hun normale leefgebied, om ieder jaar op dezelfde plaats op zoek te gaan naar de vrouwtjes, de hinden. De hinden zijn kleiner dan de herten en dragen geen gewei. De mannelijke dieren (herten) dragen gewei, die ze elk jaar in mei afwerpen en weer vernieuwen. Doorgaans leven herten en hinden gescheiden in aparte roedels. Echter in de paartijd (de bronsttijd) trekken de herten naar de hinden om hen te 'beslaan'. Maar voor het zover is, probeert een hert een hele roedel te veroveren. Met burlen en vechten probeert hij zijn concurrenten op afstand te houden, wat niet altijd lukt. Er heerst een fikse concurrentiestrijd en alleen de sterkste mannetjes zullen met de hinden paren. Wie van de herten het sterkst is wordt bepaald door een uitgebreid spel vooraf. Door te burlen, elkaar hun krachtige lijf en gewei te laten zien, sloven ze zich behoorlijk uit om de sterkste te lijken. Lukt dat niet, dan vechten ze het uit met hun grote gewei. Tijdens deze bronst, die ca 4 weken duurt, eten de herten bijna niet en verliezen ze ongeveer 15 kilo gewicht. Drinken doen ze wel. Het hert met de meeste kracht en uithoudingsvermogen wint. Meestal hebben herten in de leeftijd van 8 t/m 12 jaar de meeste kans om te winnen. Ze zijn dan in de kracht van hun leven. De draagtijd van edelherten is ongeveer 34 weken. Eind mei/begin juni is dus het resultaat van de bronst zichtbaar en worden de kalveren geboren.

Schildercursus Andalusië

Van 11 t/m 17 oktober 2010 organiseren we een 5-daagse schildercursus in onze groepsaccommodatie in Spanje o.l.v. een gediplomeerde docent, Nanny Blauwink. Excursies naar o.a. het Alhambra te Granada. In de avonden lezingen met powerpointpresentatie.

Kosten € 485,- per persoon, volpension.

Info: www.labalsa.nl

e-mail: cortijolabalsa@gmail.com

**Nemoland
de zomer
van 2010**

De zomer van Nemoland Polen

Het zomerseizoen in Nemoland Polen werd heel druk bezocht. Na de onverklaarbare dip van vorig jaar, was Nemoland in de afgelopen zomermaanden praktisch volgeboekt. Niet alleen waren er trouwe gasten die soms al voor de 6e keer kwamen, maar ook veel nieuwe gasten. Bij elkaar een wonderlijke mengeling van alle leeftijden en gezinssamenstellingen. Dit jaar vooral veel pubers, die al gauw een eigen kolonie vormden. Nemoland veranderde in een levendig dorp, waar overal iets gebeurde. Niet alleen de tafeltenniswedstrijden in het theater en het weerwolvenspel, maar ook vilten met Henriët in het atelier, gezamenlijke maaltijden, het verzorgen van de geiten, een hut bouwen met Edo, werken in de tuin, het kerkepad vrijmaken, elke avond kampvuur, de wandelgroep van bioloog Arend, veel wandelen en eten bij de boer. De natuurelementen lieten zich goed kennen. In juli was het bloedheet, en in augustus regende het zo extreem, dat de beek veranderde in een woeste bergrivier. Niet iedereen kon zich evengoed voegen in de natuurelementen en de Nemosfeer, maar het is wel duidelijk dat Nemoland onverwachte en verrassende kanten van mensen oproept. Het is er nooit saai en er wordt al weer druk gefantaseerd over de programma's voor volgend jaar.

Nieuwe vorm van beheer in Nemoland Polen

Sinds de trouwe beheerders van Nemoland in mei dit jaar vertrokken, is Nemo op zoek naar nieuwe beheerders. Inmiddels hebben zich veel kandidaten gemeld, elk met een eigen verhaal. Maar de meeste ideeën bleken fantasieën die niet pasten in de taaie Poolse werkelijkheid. Soms bleek dat al gauw na een eerste afspraak, soms werd dat pas duidelijk in Polen. Vanaf mei zijn er steeds tijdelijke beheerders geweest, die ieder een creatieve en praktische inbreng hebben geleverd voor Nemoland. Daarbij functioneren Ola en Ryszard steeds meer als vaste technische beheerders, die ook de grote projecten uitvoeren (hete luchtkachels in het café en de groepsruimte). Die combinatie van tijdelijke beheerders/bewoners en de Poolse beheerders op de achtergrond bevalt eigenlijk heel goed. De betrokkenheid groeit en Nemoland gaat veel meer leven. Er ontstaan allerlei nieuwe ideeën. Daarom gaan we sterker inzetten op tijdelijke bewoners en beheerders.

Gezocht: tijdelijke bewoners/beheerders voor Nemoland Polen!

Gezocht mensen die graag een tijdje in Nemoland willen wonen en zich willen inzetten voor het beheer van het centrum. Het is een ideale plek voor mensen die binnen de doelstelling van het centrum een sfeervolle plek zoeken om te wonen en te werken. Heb je zelf interesse of weet je iemand?

Meer informatie over Nemoland op de website www.nemoland.nl

Bel of mail voor meer informatie, we maken graag een afspraak om kennis te maken.

Nemoland belaagd door natuurelementen

Deze zomer was niet alleen een hoogtepunt door de enthousiaste groep actieve gasten, maar ook door de confrontatie met extreme natuurelementen. Het is niet duidelijk of Nemoland op een magische wijze die extremen aantrekt, of dat de bewoners er extra gevoelig voor zijn. Maar feit is dat natuurelementen zich er veel heftiger vertonen dan in Nederland. Het begon al met de extreme hitte in juli en overvloedige regen begin augustus, waardoor de waterstand van de beek meters hoger was dan normaal en weer een brug vernielde. Maar ook de wespennesten die Machiel tijdens het maaien ontdekte. De wespen achtervolgden hem tot in de keuken van het woonhuis en dagenlang liep hij met een feestoor. Ook het wespennest in de bessenstruik veroorzaakte grote consternatie bij de bessenplukkers. Zelf zag ik voor het eerst van mijn leven een bruidsvlucht van mieren; een sensationele ervaring. Net als de jacht op drie aanvallende hoornaars in mijn kamer en de tientallen vlinders die binnenvlogen. Het kostte me veel tijd om ze levend te vangen en ze de vrijheid te geven. Een onverwacht knetterend onweer vernielde mijn modem. En onze allerliefste hond Banjer wist toch in een ommezien onze konijnen te doden. Het lijkt soms dat Nemoland voortdurend belaagd wordt door natuurelementen die de strijd aangaan met onze luxe leventje. Elke dag is er wel een aanval; woekerend onkruid (zevenblad, brandnetels), ongedierte, stormen, regen en bliksem. Als ridders houden we stand in een ongelijke strijd. Want we beseffen dat we wel wespen tijdelijk kunnen verdelen, maar dat we uiteindelijk moeten meebewegen omdat de natuur sterker is dan alles wat we bedenken.

Geiten en schapen

Geitjes en schapen hadden we dit jaar van 2 verschillende boeren. Wij hebben een groot weiland dat ze kunnen begrazen. Ooit hebben we een paar schapen en geiten gekocht maar

die zijn onderdeel geworden van de grotere kudde van de boer. Nu komt er elk voorjaar een nieuwe kudde van jonkies die nog geen melk geven en van bokjes. Want melken hebben we (nog) niet geleerd. In het begin is het een hele klus om ze aan elkaar te laten wennen en 's nachts in samen in het Geitenhok te krijgen. Met trucjes (hooi en brood) lukt het uiteindelijk wel. Geiten zijn eigenlijk erg kieskeurige dieren. Ze zijn dol op hooi maar dat moet wel van de beste kwaliteit zijn. En als het eenmaal nat is geweest van de regen dan lusten ze het niet meer. Ook als het hooi of ander voedsel op de grond gelegen heeft hoeft het niet meer. Of als een geit in het hooi heeft gesnuffeld/geslijmd dan hoeven ze het ook niet meer. Ook het water moet brandschoon zijn. Dus een geitenstal is echt geen varkensstal!

CROSSROADS FESTIVAL 18-30 OKTOBER 2010

Stara Kamienica – Jelenia Góra – Wrocław

Nemo organiseert voor de 2e keer in Polen het Crossroads Festival met optredens van 4 Nederlandse interculturele dichters: Tsead Bruinja, Mowaffk Al Sawad, Rodaan Al Galidi, Kristian Kanstadt en een Lucebert-programma. Speciale gast is de bekende vertaler van Poolse literatuur Karol Lesman.

Naast het literaire programma zijn de andere programma-onderdelen:

- filmprogramma rond de cineast Paul Verhoeven met drie van zijn bekendste films
- optredens van 2 Nederlandse koren; het Oost-Europa koor Mila uit Leiden en Kwajr uit Groningen
- expositie van de reizende Anne Franktentoonstelling in het Pools
- Free2Choose debatproject voor jongeren over grondrechten

Het Festival presenteert Nederlandse poëzie met vier bekende dichters die ieder op het grensvlak leven van twee culturen. Vooral de meertaligheid en het vertalen van poëzie staat centraal, met inleidingen van verschillende vertalers van poëzie, zoals Karol Lesman, Anita Jones Debska en Jozef Zaprucki.

De poëzie en het grafisch werk van Lucebert vormen het frame van de poëziepresentaties, als hommage aan de pionier/keizer en pleegvader van de moderne Nederlandse poëzie. Maar liefst twee Nederlandse koren treden op in Poolse dorpshuizen en kerken. Mila was in 2003 het eerste koor dat optrad bij Nemo.

Het festival vindt plaats in de gemeente Stara Kamienica waar Nemoland gevestigd is, in Jelenia Góra en voor het eerst ook in Wrocław.

Partnerorganisaties zijn

- Kolegium Karkonoskie, de hogeschool van Jelenia Góra waar de conferentie en workshops plaats vinden.
- De stadsbibliotheek van Jelenia Góra waar de Anne Franktentoonstelling plaats vindt. De bibliotheek organiseert voor scholen in de regio educatieve programma's rond de tentoonstelling en het Free2Choose debatproject.
- JCK Jelenia Góra Cultureel Centrum. JCK is de belangrijkste partner van Nemo, zij vertegenwoordigt de gemeente Jelenia Góra en verzorgt de publiciteit in de stad en het contact met de media. JCK organiseert ook het filmprogramma.
- Gemeente Stara Kamienica: door het ter beschikking stellen van het cultureel centrum, dorpshuizen en kerken. De gemeente verzorgt de lokale publiciteit en organiseert mede de optredens van de koren.
- Universiteit van Wrocław, Nederlandse Faculteit, waar in het Nederlands Cultureel Centrum het poëzieprogramma gepresenteerd wordt
- Anne Frankstichting: met de Poolse versie van de Anne Frank tentoonstelling en film, en de Poolse versie van het debatproject Free2Choose.

Jaarlijks Crossroads Festival

Het doel is om elk jaar een "Crossroads festival" te organiseren gericht op de gevolgen van migratie, met interculturele literatuur als focus. Het festival wordt mede ondersteund door het Fonds van de Letteren en de Nederlandse Ambassade.

Het Crossroads Festival profileert zich veel sterker dan vorig jaar als een festival gericht op Nederlandstalige interculturele poëzie, waarmee zichtbaar wordt dat cultuur ontstaat door vermenging van verschillende talen/culturen. Centraal thema van het festival is dan ook de impact van meertaligheid op cultuur en samenleving, het vertalen als ontdekkingsreis naar de verborgen betekenissen in de tekst en de tussenruimte (spatie/witregel) als betekenisdrager. De regio van Zuid-West Polen bij het Reuzengebergte wordt daarbij gepresenteerd als het centrum en de tussenruimte van Europa.

Het festival presenteert bekende vertalers van poëzie waarbij vertalen wordt beschouwd als ontdekkingsreis naar de verborgen betekenissen in de tekst. Vertalers zijn reizigers in de vruchtbare tussenruimten tussen teksten en talen. Zij kruipen in de huid van de auteur en de tekst, en vanuit die 'passage à la texte' beleeft de tekst een wedergeboorte in een andere taal/cultuur. Door vertalen, in samenwerking met dichters en vertalers vorm te geven als workshops, wedstrijden en slams met Poolse studenten en scholieren, ontstaat wellicht een Babylonische spraakverwarring, maar ook een nieuw begrip van poëzie. Vertalen wordt een vaardigheid, niet alleen om anderstalige poëzie te leren kennen, maar ook om eigen taalgevoeligheid te ontwikkelen en zelf poëzie te leren schrijven. We zijn vooral erg blij met de komst van Karol Lesman, de belangrijkste vertaler van Poolse poëzie en proza in het Nederlands.

Waarom in Polen?

De regio van het Reuzengebergte is niet alleen het centrum van Europa, maar kent ook een traumatische migratiegeschiedenis. Er is geen regio in Europa die zo etnisch gezuiverd is als dit gebied, en weer bevolkt door gedwongen migratie uit Oost-Europa. We willen deze geschiedenis van het "Oude Europa" verbinden met de migratie-geschiedenis van het "Nieuwe Europa", met name in Nederland. Literatuur en vooral poëzie kan functioneren als brug tussen beide ervaringen. Beide ervaringen kunnen elkaar verrijken en een beter begrip bieden van wat migratie kan bijdragen aan de cultuur en de samenleving. Niet de trauma's staan daarbij voorop, maar juist de positieve bijdragen.

Bij de omslag

WALKABOUT

kaart met Songlines

De afbeelding op de omslag en hiernaast is de originele plattegrond van een Aboriginal Walkabout. Hierbij gaat het om een plattegrond van een verhalenwandeling die alleen de route aangeeft als je het verhaal wandelt en zingt (Songlines). Het gaat om het verhaal van de mythische emoe en schildpad (de vooroudergeesten uit de Droomtijd die het land, de dieren en de mensen geschapen hebben). Emoe moest vluchten voor de mensen die steeds maar oorlog maakten, ze vond een schuilplaats voor zichzelf en haar kinderen. Maar ze had niets te eten. Ze maakte een plattegrond op de rug van de schildpad (zo zijn de schildpadden ontstaan), met de route naar de schuilplaats. Nu konden de honingmieren via deze routekaart op de schildpad de schuilplaats van Emoe terugvinden en haar eten brengen. Nog steeds is de kaart een verhalenwandeling naar de grot waar Emoe zich verschuilt. Ook voor onze Bretten Walkabout is de kaart bruikbaar als een wandelkaart naar de voorouder/natuurgeest Swawa van pionier Uko. De mythe over de oorsprong is niet iets uit de geschiedenis, maar een levende actuele werkelijkheid, als je tenminste de Walkabout gaat lopen/zingen/spelen...

Hieronder meer Songlines

PROGRAMMA WINTER/VOORTJAAR 2011

NEMOCENTRUM DE BRAECK WESTERPARK

In het nieuwe Westerpark, op het terrein van de Schooltuinen, naast de Kinderboerderij, OV bus 21, 60 en tram lijn 10 eindpunt van Hallstraat
Open: maandag t/m vrijdag van 9-17uur,

- * Startpunt van wandelingen door het onbekende Westerpark en de Bretten
- * Informatie over wandelroutes en wandelkaarten
- * Expositie over de natuur en het ontstaan van het Westerparklandschap
- * Verhalenpoel; ontdek de legenden over Soelen, Uko en de watergeest Swawa

GROENE VINGERS - werken in het groen

Meehelpen bij de groene activiteiten van Nemo

NATUURLIJK ETEN BIJ NEMO!

Biologische en vegetarische maaltijd op vrijdag - €8
24 sept 8 okt 15 okt 12 nov 25 feb

DAGWANDELINGEN - programma z.o.z.

elk weekend dagwandelingen: zondag met Nemobus, 15 km.;
zaterdag met openbaar vervoer: met Alies of stiltewandelingen met Yvonne en natuurexcursies met Arend, Evert of Albert

WANDELWEEKENDS/WEKEN

- * Oud/Nieuwweek Nemoland Polen 26 dec – 2 jan 2011
- * Oud/Nieuwweek Achterhoek 28 dec – 2 jan 2011
- * Weekend Winterswijk 19 – 20 maart 2011

NEMOLAND POLEN

Natuurcentrum aan de voet van het Iser- en Reuzengebergte in zuid-west Polen. Hele jaar open natuurcamping, kamers, blokhut, stacaravans, groepsruimte studio theater, atelier, boerderij.

- * Oud/Nieuwweek: Nemoland Polen 26 dec - 2 jan.

Nemoland ligt in het hart van Europa, in het Poolse Iser- en Reuzengebergte. Dit grensgebied van Polen, Duitsland en Tsjechië is een wonderlijk niemandsland met een oeroud dorpenlandschap en mysterieuze bergen. Hier heeft Nemo een centrum voor wandelaars en natuurvrienden. Daarnaast is Nemo actief in de streek met projecten voor duurzame ontwikkeling, want dat is het doel van Nemoland.

Overbrakerpad 2
1014 AZ Amsterdam

WWW.STRUINEN.NL
voetpaden@gmail.com
giro 527317

telefoon 020-6817013
Mobiel tijdens wandeling:
06-21624367.

Buiten kantoor tijd in dringende gevallen
020-6238184 of 020-6844331

Wandelingen voor/door leden naar de achterkant van Nederland, met kleine groepen en veel aandacht voor natuur en landschap, zoveel mogelijk over onverharde paden, max. 100 km rond Amsterdam.

PRIJZEN

Lidmaatschap per jaar € 15
of steunlidmaatschap € 25
Nemo vriendenpas per jaar € 10

Dagwandeling ledenprijs € 18,50
(stadspas € 16,-) incl. vervoer/
koffie/route/soep.
Strippenkaart 5 wandelingen € 85
(stadspas € 75)
Met eigen vervoer € 7,-
Aanbieding Voor nieuwe leden:
Combinatie lidmaatschap
en 1e wandeling € 26
Openbaar Vervoerwandelingen
op vrijdag/zaterdag € 4,-

Annuleren bij dagwandelingen tot 24 uur voor de wandeling. Bij te laat afzeggen of te laat komen moet je toch betalen.

*Voor weekends/weken gelden andere regels, zie reisvoorwaarden
<http://nemo.pz.nl/reisvoorwaarden.html>*

Volgende programma verschijnt in maart 2011

WANDELAGENDA WINTER/VOORJAAR 2011

Keuze uit: 🚐 Zondagwandeling met Nemobus (15 km, 10u vanaf Amstelstation)

☀️ OV wandeling met Alies op zaterdag met openbaar vervoer: (10-17u, 15 km)

🚶🏻 OV Stiltewandeling met Yvonne op zaterdag, met openbaar vervoer (12-18u, 10km)

♣️ Natuurexcursie met Evert, Arend of Albert, vaak gecombineerd met maaltijd in Nemocentrum

za 11 sept	🚶🏻 OV stiltewandeling Duinwandeling bij Santpoort noord	zo 26 dec	<i>t/m zo 2 jan 2011 Oud/Nieuwweek Nemoland Polen</i>
zo 12 sep	🚐 Fortenmaand: Stelling van Amsterdam: de Rijk. Walvisroute en Fort Spijkerboor met Mathilde	di 28 dec	<i>t/m zo 2 jan 2011 Oud/Nieuwweek Brinkheurne Achterhoek</i>
za 18 sep	☀️ OV-wandeling Alies. Fortenmaand: Stellingpad; Hoofddorp, Vijfhuizen Haarlem	za 8 jan	🚶🏻 OV stiltewandeling van Abcoude via Gein door Gaasperpark
zo 19 sep	<i>Bretten Walkabout Amsterdam vanaf Haarlemmerpoort 12u + Wandeltheater</i>	zo 9 jan	🚐 Nieuwjaarswandeling Texel. Mokbaai, Den Hoorn
vr 24 sept	♣️ Natuurexcursie Arend + maaltijd	vr 14 jan	<i>Nieuwjaarsmaaltijd vereniging Nemo 18u. Neem je favoriete gerecht mee!</i>
za 25 sept	🚶🏻 OV stiltewandeling hei- en boswandeling vanuit Bussum-zuid	za 15 jan	☀️ OV-wandeling Alies
zo 26 sep	🚐 Fortenmaand: Holl. Waterlinie; Leerdam, Asperen, Heukelum	zo 16 jan	🚐 Lage en Hoge Vuursche, Wasmeer, met Mathilde
vr 1 okt	🚐♣️ Oostvaardersplassen; op zoek naar de burlende edelherten. 16u	za 22 jan	♣️🚐 Vogelwandeling Oostvaardersplassen met Evert Pellenkoff
zo 3 okt	🚐 Amerongen, Leersum, Nederrijn, uiterwaarden	zo 23 jan	🚐 Duintoppentocht; Catrijp, Camperduin
vr 8 okt	♣️ Natuurexcursie Albert + maaltijd	za 29 jan	🚶🏻 OV stiltewandeling van Weesp naar Muiderberg
za 9 okt	🚶🏻 OV stiltewandeling van Ilpendam naar Broek in Waterland	zo 30 jan	🚐 Woudenberg, Den Treek
zo 10 okt	🚐 Maarn, Piramide van Austerlitz, Henschotermeer, met Mathilde	zo 6 feb	🚐 Larserbos, Natuurpark Lelystad, Larservaartbos
vr 15 okt	♣️ Natuurexcursie Arend + maaltijd	za 12 feb	🚶🏻 OV stiltewandeling vanuit Oostzaan door Twiske naar Landsmeer
zo 17 okt	🚐 Ede, Roekel, Otterlo, Mossel; bos/heide	zo 13 feb	🚐 De Rijk, Schermerhorn, Graft.
za 23 okt	☀️ OV-wandeling Alies. Pijnenburg, Lage Vuursche, Holl. Rading, Soest	za 19 feb	☀️ OV-wandeling Alies
za 30 okt	♣️ Nacht van de nacht. Avondwandeling, Westerpark, natuurexcursie nachtlevens.	zo 20 feb	🚐 Leusden, Leuserheide, met Mathilde
za 6 nov	🚶🏻 OV stiltewandeling Rondwandeling bossen Baarn	vr 25 feb	♣️ Natuurexcursie Evert + maaltijd
zo 7 nov	🚐 Kockengen, Breukelen, Aaroute, met Mathilde	zo 27 feb	🚐 Woubrugge, Wijde Aa
vr 12 nov	♣️ Natuurexcursie Arend + maaltijd	zo 6 mrt	🚐 Lunteren, Luntersche Buurtbos, Driesprong
zo 14 nov	🚐 Eem, Eemnes, Eembrugge	za 12 mrt	🚶🏻 OV stiltewandeling duinwandeling vanuit Santpoort-Noord
za 20 nov	☀️ OV-wandeling Alies. Hargen, Schoorl, strand	zo 13 mrt	🚐 Haastrecht, Stolwijk, Hollandsche IJssel
zo 21 nov	🚐 Lange Duinen, Soest, Pijnenburg	za 19 mrt	☀️ OV-wandeling Alies
za 27 nov	🚶🏻 OV stiltewandeling duinen Castricum	za 19 mrt	<i>t/m zo 20 mrt Wandelweekend Winterswijk/Achterhoek, met Mathilde</i>
zo 28 nov	🚐 Rondje Naardermeer, met Mathilde	zo 27 mrt	🚐 Hoogmade, Kouderkerk, Oude Rijn
zo 5 dec	🚐 Sinterklaas; 's-Graveland, Ankeveen, Dammerkade	za 2 apr	🚶🏻 OV stiltewandeling boswandeling vanuit Hollandsche Rading
za 11 dec	🚶🏻 OV stiltewandeling rondom Naarden-Vesting (6 km.)	zo 3 apr	🚐 Rhenen, Nederrijn
zo 12 dec	🚐 Groet, Bergen, Schoorl; duinen en zee	zo 10 apr	🚐 Nijkerk, Kruishaarderspad.met Mathilde
za 18 dec	☀️ OV-wandeling Alies	vr 15 apr	<i>Algemene Ledenvergadering vereniging Nemo 20 uur. Maaltijd 18 uur</i>
zo 19 dec	🚐 Kerstwandeling Gelderse Vallei; Kruishaarderspad, met stol en glühwein	za 16 apr	<i>Neem je favoriete gerecht mee!</i>
		za 17 apr	☀️ OV-wandeling Alies
		za 23 apr	🚐 Uddel, Uddelermeer, Hunneschans
		ma 25 apr	🚶🏻 OV stiltewandeling rond Spiegelplas naar Nederhorst den Berg
			🚐 2e Paasdag. Speuld, Garderen, Drie